Nestor
Forskning och utveckling för äldre

Vad säger forskningen om dagverksamhet som insats för personer med demenssjukdom?

KUNSKAPSÖVERSIKT

Jens Montén
Verksamhetsförlagd utbildning, Nestor FoU-center

2026

Nestor FoU-center ägs gemensamt av kommunerna Botkyrka, Haninge, Huddinge, Nacka, Nykvarn, Nynäshamn, Salem, Södertälje, Tyresö och Värmdö samt Region Stockholm. Vi vill genom praktiknära forskning och utveckling bidra till en god kvalitet inom vården och omsorgen om äldre människor.

Nestor FoU-center
Rudsjöterrassen 2, 136 81 Haninge
Hemsida: www.nestorfou.se
tel: 08-777 99 16
e-post: adm@nestorfou.se

Rapporten kan laddas ner på
www.nestorfou.se

Nestor FoU-center 2026

Författare: Jens Montén
Handledare: Åsa Skjutar
Titel: Vad säger forskningen om dagverksamhet som insats för personer med demenssjukdom? - Kunskapsöversikt

ISBN: 978-91-85347-57-5

© Nestor FoU-center
Citera oss gärna, men ange källan.

Förord

Denna kunskapsöversikt har sammanställts av en student inom ramen för verksamhetsförlagd utbildning på Nestor FoU-center. Den är genomförd under termin fem av sju på Socionomprogrammet vid Södertörns högskola. Det är ett självständigt studentarbete som har vuxit fram genom en lärandeprocess, där medarbetare på Nestor har funnits med som stöd och bollplank under arbetets gång. Kunskapsöversikten bygger på metoder för systematiska litteraturstudier och utgår från ett liknade strukturerat tillvägagångssätt men har anpassats till arbetets syfte, omfattning och förutsättningar.

Arbetet är en kunskapsöversikt med fokus på dagverksamhet för äldre personer med demenssjukdom. Befintlig forskning och relevanta publikationer har granskats, analyserats och sammanställts. Syftet är att ge en översikt av kunskapsläget inom området samt att belysa centrala aspekter av dagverksamhetens betydelse, utformning och effekter för äldre personer med demenssjukdom.

Ett stort tack vill vi rikta till Jens Montén som sammanställt forskningen till denna kunskapsöversikt på ett överskådligt och strukturerat sätt.

//Nestor FoU-center

Innehåll

Förord 3
Sammanfattning 6
Inledning 7
Frågeställning 7
Metod 8
  Design 8
  Sökstrategi 8
    Databassökning 9
  Inklusions- och exklusionskriterier 9
    Denna studie inkluderad de artiklar som: 9
    Studier exkluderades om de: 9
  Urvalsprocess 10
  Datareduktion 10
  Analys 10
Begreppsförklaring 10
  Demens 11
  Dagverksamhet 11
  Quality of Life in Alzheimer's Disease (QoL-AD) 11
  Mini-Mental State Examination (MMSE / MMSE-DS) 11
  Activities of Daily Living (ADL) 11
Resultat 12
  Hälsa 12
    Fysisk funktion 12
    Kognitiv funktion 13
    Självupplevt välbefinnande 13
    Livskvalitet (Quality of Life in Alzheimer's Disease) 14
  Dagverksamhetens effekt på Anhöriga 15
  Delaktighet 16
  Kvarboende 18
  Utemiljö 19

Diskussion 20
Referenser 22
Bilaga 1 26

Sammanfattning

Syftet med litteraturstudien var att sammanställa och analysera forskning om dagverksamhet för personer med demenssjukdom, med fokus på insatsernas innehåll, effekter och förutsättningar för deltagande. Resultaten visar att forskningsområdet är begränsat och att evidensen till stor del bygger på studier från ett fåtal forskare och forskningsmiljöer, vilket innebär att resultaten bör tolkas med försiktighet

Den forskning som finns pekar främst på positiva psykosociala effekter av dagverksamhet. Deltagare beskriver ofta verksamheten som meningsfull och betydelsefull genom social gemenskap, struktur och trygghet, vilket bidrar till ökat välbefinnande och livskvalitet. Däremot finns begränsat stöd för att dagverksamhet förbättrar fysisk eller kognitiv funktion. Även om deltagare ibland upplever förbättrad fysisk förmåga visar objektiva mätningar inga tydliga effekter, och den kognitiva försämringen följer i regel sjukdomens naturliga utveckling. Studien visar också att dagverksamhet upplevs som mest värdefull när den erbjuder meningsfulla aktiviteter, social trygghet, individanpassning och möjlighet till delaktighet. Sammantaget tyder resultaten på att dagverksamhet främst bör ses som en stödjande och meningsskapande insats som främjar livskvalitet och social gemenskap, snarare än som en behandling som påverkar sjukdomens utveckling.

Inledning

Dagverksamhet har under lång tid ansetts som en viktig del av stödet till personer som lever med demenssjukdom. Insatsen syftar till att skapa en vardag som präglas av social gemenskap, meningsfulla aktiviteter och tydlig struktur, samtidigt som anhöriga ges möjlighet till avlastning. Genom att erbjuda en trygg och förutsägbar miljö under delar av dagen kan dagverksamhet bidra till att personer med demenssjukdom behåller en känsla av sammanhang och delaktighet i vardagen. Det är mot denna bakgrund som dagverksamhet rekommenderas som en insats i de nationella riktlinjerna för vård och omsorg vid demens (Socialstyrelsen, 2022).

Trots att dagverksamhet ofta beskrivs som en etablerad och välanvänd insats, är forskningsunderlaget relativt begränsat i jämförelse med andra former av vård och omsorg. Ändå betraktas dagverksamhet som en kostnadseffektiv stödform, inte minst i relation till mer resurskrävande insatser. Enligt Socialstyrelsen (2022) deltar cirka 16 000 personer med demenssjukdom i dagverksamhet i Sverige, men myndigheten bedömer samtidigt att behovet är betydligt större än vad nuvarande utbud kan tillgodose. Detta talar för ett växande behov av kunskap om hur dagverksamhet fungerar, för vem insatsen är mest ändamålsenlig och hur den kan utvecklas för att möta framtida krav.

Ur ett samhällsekonomiskt perspektiv framhålls dagverksamhet som en relativt billig insats. Enligt beräkningar från Karolinska Institutet uppgår den årliga kostnaden för en plats på dagverksamhet till cirka 105 000 kronor, medan kostnaden för en plats på särskilt boende uppgår till omkring 985 000 kronor per år (Frisell et al. 2023). Dessa skillnader belyser dagverksamhetens potentiella betydelse, både som stöd till individ och anhöriga och som en del av en långsiktigt hållbar äldreomsorg. Samtidigt understryks behovet av att säkerställa att insatsen utformas och används på ett sätt som verkligen svarar mot de behov som personer med demenssjukdom och deras anhöriga har.

Frågeställning

Studien syftar till att ta reda på vad det finns för forskning om effekterna av dagverksamhet för personer med demenssjukdom. Och i så fall vilka inventioner (aktiviteter och innehåll) som visat sig verksamma.

Frågorna som studien avser att besvara är:

- Vilken kunskap finns det idag om dagverksamhet som insats?
- Finns det stöd för att dagverksamhet har positiva effekter?
- Är dagverksamhet som den erbjuds i dag en bra insats utifrån vad vi vet från forskning?
- Finns det förutsättningar som är av betydelse för personer med kognitiv sjukdom för att vilja/kunna delta i en dagverksamhet?

Metod

Nedan följer en beskrivning av de metoder som använts i studien. Avsnittet redogör för studiens design, sökstrategi samt de inklusions- och exklusionskriterier som tillämpats. Vidare beskrivs urvalsprocessen för de inkluderade studierna samt hur data har reducerats och analyserats. Syftet är att ge en transparent redovisning av studiens genomförande och analysförfarande.

Design

Kunskapsöversikten bygger på metoder för systematiska litteraturstudier med syfte att sammanställa och analysera befintlig forskning inom området. En systematisk litteraturstudie kännetecknas av ett strukturerat och reproducerbart tillvägagångssätt för att identifiera, granska och sammanställa vetenskaplig litteratur (Forsberg & Wengström, 2003).

Sökstrategi

Enligt kriterierna för systematiska litteraturstudier bör sökningen vara strukturerad samt ha tydligt angivna metoder för sökning och urval (Forsberg & Wengström, 2003, s. 27).

Sökstrategin i denna studie följde dessa riktlinjer genom att:

- använda flera relevanta databaser (SöderScholar, CINAHL, PsycInfo)
- formulera sökord kopplade till syftet
- komplettera databassökning med manuell sökning, vilket ligger i linje med Forsberg & Wengströms rekommendation att söka så brett som möjligt för att fånga all relevant litteratur (s. 31).

Litteratursökningen genomfördes dels via en databassökning i SöderScholar, som är en söktjänst som samlar träffar från flera databaser, inklusive PubMed och SveMed+. Studien inkluderar även sökningar i databaserna CINAHL och PsycInfo som inte inkluderas i SöderScholar men som har bedömts som relevanta databaser för studien. Utöver databassökningen har även en manuell sökning genomförts, där referenslistor och rekommenderade artiklar ingår.

Det visade sig att den bästa strategin var att använda en bred sökstrategi, då det finns relativt lite forskning på området. Starkt avgränsade sökningar gav inga eller väldigt få resultat, likaså sökningar som gjordes på svenska. Därför valdes till slut sökorden (“dementia” OR “Alzheimer”) AND (“adult day center” OR “adult day services”) och användes i samtliga databassökningar. Sökningarna genomfördes i oktober 2025. Endast artiklar publicerade i peer-review-granskade artiklar inkluderades. Söksträngen användes som fritext i SöderScholar, CINAHL och PsycInfo. Inga ämnesord (MeSH/MH/DE) lades till eftersom fritextsökningarna gav bredare träffar och bedömdes var bättre anpassade för det relativt

begränsade forskningsfältet. Sökningarna begränsades till en period mellan 2015 och 2025. Resultaten av sökningarna redovisas i tabellen nedan. Sökningarna genomfördes mellan 14–21 oktober 2025

Databassökning

Tabell 1

Sökord	Databas	Antal träffar	Lästa abstract	Utvalda
("dementia" OR "Alzheimer") AND ("adult day center" OR "adult day services" or "day programs")	SöderScholar	126	42	14
("dementia" OR "Alzheimer") AND ("adult day center" OR "adult day services")	Cinahl	39	10	1
("dementia" OR "Alzheimer") AND ("adult day center" OR "adult day services")	Psycinfo	71	2	0
Manuell sökning	Manuell sökning	-	10	10
	Total	236	64	25

Inklusions- och exklusionskriterier

Forsberg & Wengström betonar att en systematisk litteraturstudie måste använda tydliga inklusions- och exklusionskriterier för att säkerställa systematik och transparens i urvalet (2003, s. 28).

Denna studie inkluderad de artiklar som:

1. undersökte dagverksamhet eller liknande organiserade dagsprogram för personer med demenssjukdom.
2. berörde i förstahand effekten av dagverksamheten på besökaren eller undersökte i första hand besökarens upplevelser av dagverksamhet
3. var peer-review-granskade.

Studier exkluderades om de:

1. enbart behandlade personalperspektiv eller anhörigperspektiv utan fokus på personerna som besökte dagverksamheten.
2. handlade om boendeformer eller slutenvård utan inslag av dagverksamhet
3. enbart handlade om anhörigavlastning.
4. berörde dagverksamhet i en kontext som inte gick att generalisera på svenska dagverksamheter.

5. gällde artiklar som inte ansågs relevanta för studiens frågeställning.

Detta urvalsförfarande överensstämmer med Forsberg & Wengströms riktlinjer om att redovisa tydliga och motiverade kriterier (2003, s. 28).

Urvalsprocess

Enligt Forsberg och Wengström innefattar urvalsprocessen att systematiskt identifiera relevanta studier och stegvis välja ut de som ska ingå baserat på fastställda kriterier (2003, s. 31). I denna studie genererade sökningarna totalt 236 träffar. Det återstod 64 artiklar för vidare granskning efter att dubbletter och artiklar som inte var relevanta för studiens frågeställning eller någon av det andra exkluderings anvisningarna sorterats bort. Dessa studier screenades genom granskning av titel och abstrakt samt genom en mer noggrann genomgång av innehållet i enlighet med fördefinierade inklusions- och exklusionskriterier. Totalt valdes 36 artiklar ut för fulltextgranskning. Efter fulltextgranskningen exkluderades ytterligare 11 artiklar på grund av att de berörde en kontext som inte gick att generalisera till svenska dagverksamheter. Totalt inkluderades 25 artiklar i studien (se bilag 1). Det slutliga materialet bestod av kvalitativa studier, kvantitativa studier, mixed-methods-studier samt litteraturöversikter.

Datareduktion

För att skapa en överskådlig struktur på dom inkluderade artiklarna sammanställdes innehållet i tabeller numrerade 1-36 för att möjliggöra en bättre systematisk jämförelse mellan de olika studierna och dess slutsatser/resultat. Följande information samanställdes från varje artikel. Författare och år, syfte, design och metodansats, deltagare, datainsamlingsmetod, centrala resultat och utfallsmått. Enbart 25 av artiklarna i datareduktionen inkluderades dock i den slutgiltiga litteraturstudien (se bilaga 1).

Analys

Artiklarna analyserades med hjälp av en tematisering av innehållet.

Begreppsförklaring

Nedan presenteras några centrala och viktiga begrepp som används i studien i en begreppsförklaring. För att underlätta förståelsen av studiens innehåll och resultat definieras och beskrivs relevanta termer och bedömningsinstrument som nämns i texten. Avsnittet omfattar begreppen demens, dagverksamhet, QoL-AD, MMSE och ADL.

Demens

Demens beskrivs i ICD-10 under koderna: F00 – Demens vid Alzheimers sjukdom, F01 – Vaskulär demens, F02 – Demens vid andra sjukdomar, F03 – Ospecificerad demens. Demens beskrivs av Svenskt demenscentrum som att det i sig inte är en ren sjukdom utan en diagnos som beskriver en samling symtom som uppstår när hjärnans funktioner försämras. Dessa symtom kan orsakas av olika sjukdomar eller skador, och delas ofta in i tre huvudgrupper: primärdegenerativa sjukdomar, vaskulära demenssjukdomar och sekundära sjukdomar. Det är också vanligt att flera orsaker förekommer samtidigt, vilket kallas blanddemens (Svenskt demenscentrum, 2025). I den här studien används demens begreppet som ett samlingsnamn för alla dessa diagnoser.

Dagverksamhet

Denna studie inkluderar forskning från länder utanför den nordiska kontexten och utgår från en definition av dagverksamhet som en verksamhet vars syfte är att erbjuda social gemenskap, meningsfulla aktiviteter och stöd. Studien inkluderar även andra former av dagverksamheter som till exempel dagverksamheter som bedrivs i gårdsmiljö.

Quality of Life in Alzheimer's Disease (QoL-AD)

QoL-AD är ett validerat skattningsinstrument som mäter livskvalitet hos personer med demenssjukdom (Logsdon et al. 1999). Skalan omfattar flera livsområden, såsom relationer, humör, minnesförmåga, aktiviteter, fysisk hälsa och allmän livstillfredsställelse. Den kan besvaras både av personen med demenssjukdom och av anhöriga eller personal som en proxybedömning. QoL-AD är ett vanligt mått som används i det inkluderande materialet.

Mini-Mental State Examination (MMSE / MMSE-DS)

MMSE är ett vanligt screeninginstrument för att bedöma kognitiv funktion (Folstein et al. 1975). Testet mäter orientering, minne, språk, uppmärksamhet och visuospatial förmåga. MMSE-DS är en modifierad version anpassad för demens. Resultat används ofta för att följa förändringar över tid och för att jämföra kognitiv utveckling mellan grupper.

Activities of Daily Living (ADL)

ADL avser grundläggande dagliga aktiviteter såsom personlig hygien, förflyttning, toalettbesök, på- och avklädning samt måltider (Lawton et al. 1969). ADL-nivå används som mått på funktionsförmåga och självständighet hos personer med demenssjukdom.

Resultat

Totalt inkluderades 25 studier, av dessa var 10 kvantitativa, åtta kvalitativa och två mixed-metods och fem översiktsstudier. Inga svenska studier hittades som berörde dagverksamhet för personer med demenssjukdom. Vilket innebär att resultatet baseras på forskning helt från andra nationella kontexter. Länder med störst representation i materialet är Norge med åtta studier, USA med fyra studier, Nederländerna med tre.

Artiklarna analyserades via fem teman som tillsammans beskriver vilka områden som är studerade inom dagverksamhet för personer med demenssjukdom: temat *Hälsa* som delas upp i underkategorierna Fysisk och kognitiv funktion samt livskvalitet, Temat *Anhörigstöd*, Temat *Delaktighet*, temat *Kvarboende*, samt temat *Utemiljö*. Dessa fem teman valdes eftersom de framträder konsekvent i de lästa artiklarna och tillsammans ger en bra bild av vilka områden som har undersökts inom dagverksamhet för personer med demenssjukdom samt att de ger ett bra underlag för att besvara litteraturstudiens frågeställningar.

Hälsa

Med hälsa avses i denna studie både den fysiska och kognitiva förmågan samt den självupplevda livskvalitén. Många av de inkluderade artiklarna undersökte just huruvida dagverksamhet bidrar till att besökarna förbättrar eller behåller sina fysiska och kognitiva förmågors samt undersöker hur dagverksamhet påverkar den självuppfattade livskvalitén.

Fysisk funktion

Det finns inga tydliga och enhetliga belägg i de inkluderade studierna för att dagverksamhet leder till förbättrad fysisk funktion hos personer med demenssjukdom. Effekterna på fysisk funktion bygger i stor utsträckning på självrapporterade upplevelser och inte på objektiva och standardiserade mätningar. I studien av Strandenæs et al. (2018) beskriver exempelvis deltagare att aktiviteter såsom promenader och gymnastik upplevs bidra till att de ”håller sig i form”, och vissa uttrycker att de skulle ha varit i sämre fysiskt skick utan dagverksamheten (Strandenæs et al. 2018, s. 767–768). Dessa resultat speglar dock deltagarnas egenupplevda erfarenheter och kan inte tolkas som objektiva belägg för förbättrad eller bevarad fysisk funktion.

En översiktsstudie av Tuohy et al. (2023) visar vidare att vissa studier rapporterar ökad förmåga att delta i fysiska aktiviteter, men att effekterna generellt är låga till medelhöga eller främst indikerar bibehållen funktion snarare än förbättring (Tuohy et al. 2023, s. 14). Artikeln betonar att evidensen är heterogen och att det saknas tydliga belägg för positiva effekter på fysisk funktion (Tuohy et al. 2023, s. 18).

Denna bild bekräftas i en interventionsstudie av King et al. (2018), där Enhance Mobility Program som är ett evidens- och individanpassat träningsprogram som implementerades inom

dagverksamhet för personer med demenssjukdom. Trots att inga statistiskt signifikanta förbättringar i objektivt uppmätt fysisk funktion observerades, framhåller författarna att bibehållen funktion över tid skulle kunna betraktas som ett relevant utfall i en population där en successiv funktionsförsämring normalt kan förväntas (King et al. 2018, s. 112–113). Som ett komplement till detta visar Olsen et al. (2016) att hundassisterad aktivitet inom dagverksamhet kan ha en statistiskt och kliniskt signifikant positiv effekt på balans hos personer med demenssjukdom som deltar i dagverksamhet, mätt med Berg Balance Scale (Olsen et al. 2016, s. 286–287). Förbättringen var signifikant från pre-test till post-test och kvarstod vid uppföljning (Olsen et al. 2016, s. 287–288). Studien fokuserar dock enbart på balans som en specifik komponent av fysisk funktion och kan därför inte generaliseras till fysisk funktion i bredare bemärkelse.

Kognitiv funktion

De studier i materialet som undersöker kognitiv förmåga hos personer med demenssjukdom visar sammantaget att deltagande i dagverksamhet inte leder till förbättrad kognitiv funktion. I longitudinella studier där kognition har mätts över tid, främst med Mini-Mental State Examination (MMSE), ses en gradvis försämring av kognitiv förmåga hos deltagare i dagverksamhet, i en takt som motsvarar sjukdomens förväntade förlopp.

I en norsk 24-månaders uppföljningsstudie uppger Strandenæs et al. (2022) att deltagare i dagverksamhet hade ett genomsnittligt MMSE-värde på 20,5 vid, 19,1 efter 12 månader och 19,0 efter 24 månader (Strandenæs et al. 2022 s. 1320). Studien rapporterar ingen stabilisering eller förbättring av kognitiv funktion över tid. Resultaten visar i stället att kognitiv försämring sker successivt och i takt med sjukdomsförloppet (Strandenæs et al., 2022, s. 1321). Liknande resultat redovisas av Rokstad et al. (2018), som jämförde personer med demenssjukdom som deltog i dagverksamhet med en kontrollgrupp som fick vanlig vård. Vid baseline hade grupperna jämförbara MMSE-värden, 20,5 i dagverksamhetsgruppen och 20,3 i kontrollgruppen (s. 6, tabell 1). Studien visar att kognitiv funktion försämrades över tid i båda grupperna och att deltagande i dagverksamhet inte var associerat med långsammare kognitiv försämring (Rokstad et al., 2018, s. 8–9). Vilket indikerar att dagverksamhet inte påverkar sjukdomens kognitiva progression.

Självupplevt välbefinnande

I en kvalitativ studie av Rokstad et al. (2019) undersöks erfarenheter av dagverksamhet för personer med demenssjukdom genom semistrukturerade intervjuer med personer med demenssjukdom och deras anhöriga i Norge och Skottland. Studien fokuserar på hur dagverksamhet upplevs i vardagen och vilka konsekvenser den har för deltagarnas välbefinnande. Resultaten visar att deltagarna beskriver flera positiva aspekter av dagverksamheten som relaterar till välbefinnande. Dagverksamheten upplevs bidra till meningsfulla dagar, möjlighet att komma ut ur hemmet samt ökad social gemenskap med andra i liknande situation. Deltagarna uttrycker att detta stärker deras känsla av tillhörighet och minskar upplevelser av isolering (Rokstad et al., 2019, s. 1–3).

I en studie av Finnanger-Garshol et al. (2022) undersöktes emotionellt välbefinnande hos personer med demenssjukdom som deltar i gårdsbaserad respektive reguljär dagverksamhet. Resultaten visar att deltagarna vid både gårdsbaserad och reguljär dagverksamhet uppvisade ett i överlag positivt emotionellt välbefinnande (Finnanger-Garshol et al. 2022, s. 1734). En kvalitativ intervjustudie av Strandenæs (2018) ger ytterligare stöd för att dagverksamhet har en positiv inverkan på deltagarnas självupplevda välbefinnande. Resultaten från studien visar att deltagarna upplever att dagverksamhet har en positiv inverkan på deras välbefinnande. Deltagarna beskriver att dagverksamhet bidrar till minskad ensamhet genom att kunna erbjuda social stimulans och gemenskap med andra. Att delta i gemensamma måltider och aktiviteter upplevs som särskilt betydelsefullt för trivsel och välbefinnande (Strandenæs et al., 2018, s. 767–769). Vidare framkommer att dagverksamhet kan bidrar till struktur och rytm i vardagen, vilket skapar trygghet hos deltagarna. Deltagarna beskriver att fasta rutiner och återkommande aktiviteter gör dagarna mer meningsfulla och lättare att hantera (Strandenæs et al., 2018, s. 768–770). Detta stärks ytterligare i en studie av de Bruin et al. (2015) där det undersöks hur besökare upplever dagverksamhet på ”green care farms” genom semistrukturerade intervjuer med personer med demenssjukdom och deras anhöriga. Resultaten visar att deltagande i dagverksamhet upplevs främja välbefinnande genom ökad social delaktighet. Deltagarna beskriver att dagverksamheten gör att de känner sig delaktiga i samhället och minskar deras isolering. För både ”green care farms” och reguljär dagverksamhet framkommer att deltagandet bidrar till känslor av tillhörighet och social inkludering (de Bruin et al., 2015, s. 4-6).

Livskvalitet (Quality of Life in Alzheimer's Disease)

I studierna är ett vanligt mått Quality of Life in Alzheimer's Disease (QoL-AD) vilket är ett validerat skattningsinstrument som mäter livskvalitet hos personer med demenssjukdom. Skalan omfattar flera livsområden, såsom relationer, humör, minnesförmåga, aktiviteter, fysisk hälsa och allmän livstillfredsställelse. Den kan besvaras både av personen med demenssjukdom och av anhöriga eller personal som en proxybedömning. Genomgående resultat från de studier som mäter QoL-AD visar att dagverksamhet kan bidra till ökad livskvalitet för personer med demenssjukdom, deltagare skattar ofta sitt välbefinnande som högre jämfört med personer som inte deltar i dagverksamhet.

I studien av Rokstad et al. (2017) undersöktes sambandet mellan deltagande i specialiserad dagverksamhet och livskvalitet hos personer med demenssjukdom. Resultaten visade att deltagare i dagverksamhet hade signifikant högre självskattad livskvalitet jämfört med en kontrollgrupp som inte deltog i dagverksamhet. Däremot påvisades inga skillnader mellan grupperna avseende proxy-skattad livskvalitet som besvarades av anhöriga. Vidare visade studien att skillnaden i självskattad livskvalitet var tydligast hos deltagare med låg eller ingen insikt i sin minnesnedsättning (Rokstad et al., 2017, s. 627–632). En studie av Strandenæs et al. (2022) ger en liknande bild. I en kvasi-experimentell studie med 24 månaders uppföljning där självrapporterad livskvalitet hos personer med demenssjukdom som deltog i dagverksamhet jämfördes med en kontrollgrupp utan dagverksamhet. QoL-AD mättes vid en baseline samt efter 12 och 24 månader. Resultaten visade att deltagare i dagverksamhet rapporterade signifikant högre livskvalitet än kontrollgruppen vid samtliga mättillfällen. Den övergripande

förändringen i livskvalitet över tid skilde sig dock inte signifikant mellan de båda grupperna (Strandenæs et al., 2022, s. 1315–1321).

I en studie av Ibsen et al. (2020) undersöks självupplevt välbefinnande hos personer med demenssjukdom genom mätning av självrapporterad livskvalitet med QoL-AD hos deltagarna själva (Ibsen et al. 2020, s. 1040–1041). Resultaten visar att majoriteten av deltagarna rapporterade ett högt självupplevt välbefinnande. Av deltagarna skattade 65,2 % hög livskvalitet, 23,6 % måttlig livskvalitet och 11,2 % låg livskvalitet enligt QoL-AD (s. 1042). Studien identifierade flera faktorer som var signifikant associerade med högre självupplevd livskvalitet, däribland upplevelsen av socialt stöd, låga nivåer av depressiva symtom samt den tid deltagarna tillbringade utomhus (Ibsen et al. 2020 s. 1042–1043).

Sammanfattningsvis visar flera studier som mäter QoL-AD att personer med demenssjukdom som deltar i dagverksamhet i hög utsträckning rapporterar ett gott självupplevt välbefinnande, och att detta välbefinnande är nära kopplat till sociala faktorer inom verksamheten.

Dagverksamhetens effekt på Anhöriga

De inkluderade artiklarna som tar upp dagverksamhetens effekt på anhöriga visar samstämmigt att dagverksamhet utgör ett viktigt stöd för anhöriga till personer med demenssjukdom genom att erbjuda regelbunden avlastning och ökad trygghet i vardagen. En litteraturöversikt av Du Preez et al. (2018) kommer fram till att långvarigt omsorgsansvar ofta påverkar anhörigas livskvalitet negativt, men att dagverksamhet kan fungera som en skyddande faktor genom att minska upplevd stress, minska känslan av isolering och förbättrat det emotionella välbefinnandet (Du Preez et al. 2018 s. 7–9).

Liknande resultat framkommer i studien av de Bruin et al. (2021), där anhöriga beskriver hur dagverksamhet kan skapar en förutsägbar och återkommande avlastning, vilket i sin tur kan möjliggöra återhämtning samt tid för arbete, sociala relationer och egna intressen (Bruin et al. 2021s. 585–587). Detta stärks också av Tuohy et al. (2023) som kommer fram till att dagverksamhetens sociala innehåll indirekt stärker anhörigas välbefinnande. När personer med demenssjukdom erbjuds social stimulans, meningsfulla aktiviteter och struktur under dagen minskar anhörigas oro och känsla av otillräcklighet i omsorgsrollen (Tuohy et al. 2023 s. 2–5). Även i en tvärnationell studie av Rokstad et al. (2019) beskrivs dagverksamhet som en form av trygghetsskapande resurs för anhöriga, där vetskapen om att den närstående vistas i en säker och meningsfull miljö minskar oro och stress i det dagliga livet, detta framhålls som avgörande för anhörigas förmåga att upprätthålla omsorgen över tid. (Rokstad et al. 2019 s. 1399–1402). Dessa fynd bekräftas ytterligare av de Bruin et al. (2015) som också nämner att dagverksamhet kan påverkar anhöriga positivt genom att minskad oro och ökad livskvalité (Bruin et al. 2015, s. 6–8)

Maffioletti et al. (2019) visar i en systematisk översikt att dagverksamhet kan fungera som ett viktigt stöd för anhöriga till personer med demenssjukdom. Studien visar att dagverksamhet

kan minska anhörigas belastning genom att ge avlastning från det dagliga omsorgsansvaret, samtidigt som stöd, information, rådgivning och kontakt med professionell personal lyfts fram som betydelsefulla delar. Integrerade program som riktar sig till både personen med demenssjukdom och den anhöriga beskrivs som särskilt lovande, eftersom de kan stärka anhörigas känsla av kompetens och självförtroende i omsorgsrollen (Maffioletti et al., 2019, s. 268–271).

Weir och Fouché (2017) visar också att dagverksamhet kan fungera som ett viktigt stöd för anhöriga till personer med demenssjukdom. I studien framkom att anhöriga upplevde dagverksamheten som en återkommande avlastning som gjorde det möjligt att arbeta, utföra vardagliga sysslor och delta i egna aktiviteter. Över 90 procent av anhöriga uppgav att det gjorde en betydande skillnad för deras eget och övriga familjemedlemmars välbefinnande att den närstående deltog i dagverksamhet med utbildad personal. Studien visar även att dagverksamhet minskade anhörigas stress genom att de kunde känna trygghet i att den närstående befann sig i en säker miljö. Detta tyder på att dagverksamhet inte enbart har betydelse för personen med demenssjukdom, utan även kan stärka anhörigas möjlighet att orka upprätthålla omsorgen över tid (Weir & Fouché, 2017, s. 307–308).

En översiktsstudie av Ellen et al. (2017) visar att dagverksamhet kan ha positiva effekter för både personer som deltar i verksamheten och deras anhöriga. Översikten inkluderade 76 studier och visade att dagverksamhet framför allt förknippades med positiva hälsorelaterade, sociala, psykologiska och beteendemässiga utfall. I studier som fokuserade på demenssjukdom var anhörigstöd och avlastning särskilt framträdande, och författarna beskriver att dagverksamhet kan minska anhörigas belastning genom att erbjuda stöd, avlastning och en trygg miljö för den närstående. Samtidigt framhåller översikten att kunskapsläget fortfarande är begränsat när det gäller kostnadseffektivitet, tillgänglighet och dagverksamhetens betydelse i relation till andra vård- och omsorgsinsatser. Detta visar att dagverksamhet framstår som en viktig stödinsats för både personer med demenssjukdom och deras anhöriga, men att det fortfarande behövs mer forskning om hur insatsen bäst utformas och används över tid (Ellen et al., 2017, s. 88–91).

Sammantaget visar studierna på en enhetlig bild av att dagverksamheten fungerar bra som anhörigstöd, främst genom att skapa trygghet och erbjuda avlastning i vardagen.

Delaktighet

Delaktighet framträder både som en förutsättning för engagemang, välbefinnande och meningsfullhet, och som något som i praktiken antingen möjliggörs eller begränsas av verksamhetens organisering och personalens arbetssätt.

I studier av Strandenæs et al. (2019) framkommer en komplex bild av hur delaktighet möjliggörs och begränsas i dagverksamhet. I en studie av Strandenæs undersöks hur personal arbetar för att främja engagemang och delaktighet. Observationerna visar att när aktiviteter är

anpassade efter individens förmågor och leds av närvarande och stödjande personal, uppvisar deltagarna ökat engagemang, glädje och aktivt deltagande (Strandenæs et al. 2019, s. 509–511). Samtidigt visar studien att aktiviteter i huvudsak initieras, organiseras och leds av personalen, och att deltagarnas delaktighet ofta är beroende av att personalen aktivt bjuder in dem till deltagande. Begränsad individanpassning och utmaningar kopplade till gruppsammansättning beskrivs som faktorer som kan minska möjligheterna till engagemang och delaktighet (Strandenæs et al. 2019 s. 506–507).

Begränsningar i delaktighet framträder även tydligt i Strandenæs et al. (2018), där deltagarnas egna perspektiv står i fokus. I intervjustudien framkommer att deltagarna sällan uttryckte egna önskemål eller förväntningar på innehållet i dagverksamheten. I stället beskrev de en generell nöjdhet med att få komma till verksamheten och accepterade det som erbjöds, snarare än att efterfråga inflytande över aktiviteterna (Strandenæs et al. 2018, s. 769–770). Studien lyfter tex måltiderna som ofta upplevdes som trygga och sociala inslag men samtidigt som i huvudsak personalstyrda aktiviteter. De verkade snarare acceptera dagverksamhetens upplägg och förväntade sig inte i någon större utsträckning att innehållet skulle anpassas efter deras egna behov (Strandenæs et al., 2018, s. 769). Strandenæs studier visar att delaktighet ofta förstås och praktiseras inom ramar som sätts av personal och verksamhet, snarare än genom deltagarnas egna initiativ eller inflytande. Denna bild bekräftas också i andra studier. Boafo et al. (2023) beskriver hur personalen använder personcentrerade strategier för att anpassa aktiviteter till personer med demenssjukdom, men att det i praktiken är personalen som ansvarar för både planering och genomförande, medan deltagarnas inflytande över innehållet är begränsat (Boafo et al. 2023 s. 148–149). Vidare visar Rommerskirch-Manietta et al. (2024) att personer med demenssjukdom har tydliga preferenser för vilka aktiviteter de vill ha, men att dessa inte alltid kan tillgodoses inom dagverksamhetens praktiska ramar.

En studie av Scher et al. (2025) stärker bilden av att dagverksamhet kan ha betydelse för personer med demenssjukdom genom att främja social gemenskap, trygghet och meningsfullhet. Studien bygger på fokusgrupper med 51 personer med demenssjukdom och sex anhöriga vid fyra dagverksamheter i USA. Resultaten analyserades utifrån Kitwoods personcentrerade modell och visade att dagverksamheten främst bidrog till att uppfylla psykologiska behov som inkludering, anknytning, trygghet, meningsfull sysselsättning och identitet. Deltagarna beskrev dagverksamheten som en familjeliknande miljö där relationerna till både andra deltagare och personal minskade ensamhet och skapade en känsla av tillhörighet. Studien visar även att aktiviteterna i sig inte alltid var det viktigaste, utan snarare den gemenskap och delaktighet som uppstod genom att göra saker tillsammans. Detta tyder på att dagverksamhetens värde inte enbart ligger i enskilda aktiviteter, utan i dess förmåga att skapa en personcentrerad miljö där personer med demenssjukdom känner sig sedda, inkluderade och fortsatt betydelsefulla (Scher et al., 2025, s. 5–9).

Sammanfattningsvis visar studierna att delaktighet framträder som en viktig komponent i dagverksamhet för personer med demenssjukdom och är nära kopplad till engagemang, välbefinnande och meningsfullhet. Samtidigt visar studierna på att delaktigheten ofta är

beroende av personalens initiativ och verksamhetens organisering, och att deltagarnas inflytande över innehållet i verksamheten i praktiken är begränsad.

Kvarboende

I diskussionen om dagverksamhet som en kostnadseffektiv insats ställs ofta frågan om huruvida dagverksamhet kan bidra till att förlänga tiden som personer med demenssjukdom kan bo kvar i ordinärt boende innan flytt till särskilt boende blir nödvändig. Men här är resultaten inte entydiga, och flera studier betonar att kvarboende påverkas av ett komplext samspel mellan individens symtom, anhörigas förutsättningar snarare än dagverksamheten.

I en norsk longitudinell studie jämförde Rokstad et al. (2018) personer med demenssjukdom som deltog i dagverksamhet med personer som inte hade tillgång till sådan insats. Resultaten visade att dagverksamhet som isolerad åtgärd inte generellt fördröjde inflyttning i särskilt boende under en tvåårsperiod (Rokstad et al. 2018 s. 6–9). Faktorer såsom ålder, boendesituation, funktionsnivå samt förekomst av beteendemässiga och psykiska symtom vid demenssjukdom (BPSD) hade starkare inverkan på tiden innan flytt till särskilt boende (Rokstad et al. 2018, s. 8–9).

Samtidigt finns studier från andra kontexter som visar på ett annat resultat. I en kanadensisk kvasi-experimentell studie av Kelly (2016) analyserades sambandet mellan omfattningen av dagverksamhet och tid till institutionsplacering hos över 16 000 personer med demenssjukdom. Studien visade en tydlig ”dos–respons-relation”, där måttligt till högt deltagande i dagverksamhet var associerat med en längre tid till institutionsplacering jämfört med låg eller inget deltagande. Effekten kvarstod även efter kontroll för kognitiv funktion, funktionsnedsättning och andra relevanta faktorer. Författarna tolkar resultaten som att dagverksamhet, när den används i tillräcklig omfattning, kan ha en positiv effekt mot tidig institutionsplacering.

En nyligen publicerad översiktsartikel av Udeh & Menne (2025) understryker dock att den samlade evidensen för dagverksamhetens påverkan på tid till institutionsplacering är högst begränsad. Författarna identifierade endast ett fåtal äldre studier som analyserade detta utfall, och dessa visade ingen tydlig skyddande effekt av dagverksamhet. I vissa fall rapporterades till och med en ökad risk för institutionsplacering vid längre deltagande vid dagverksamhet (Udeh & Menne 2025 s. 7–9).

Sammantaget visar forskningen att dagverksamhet kan ha positiva effekter på flera faktorer som kan öka möjligheten att bo kvar hemma, såsom välbefinnande, social stimulans och anhörigas förmåga att orka med omsorgen. Däremot framstår effekten på det faktiska kvarboendet som osäker och beroende av faktorer som tex individuella behov och sjukdomens förlopp. Evidensen för att dagverksamheten skulle kunna förlänga kvarboendet är svag och motsägelsefull.

Utemiljö

Resultaten från de inkluderade studierna indikerar att utomhusmiljön kan ha betydelse för välbefinnande, livskvalitet, fysisk aktivitet och social delaktighet hos personer med demenssjukdom som deltar i dagverksamhet. Dessa resultat framkommer framför allt i studier av gårdsbaserad och naturbaserad dagverksamhet, där utevistelse utgör en återkommande och integrerad del av verksamheten. I en kvantitativ studie av personer som deltog i gårdsbaserad dagverksamhet i Norge fann Ibsen et al. (2020) att deltagare vid dagverksamheter som vistades mer utomhus rapporterade högre livskvalitet, och sambandet kvarstod efter justering för fysisk aktivitetsnivå, vilket tyder på att utevistelse i sig kan vara relaterad till ett högre upplevt välbefinnande.

I en studie av Finnanger-Garshol et al. (2022) undersöktes emotionellt välbefinnande hos personer med demenssjukdom som deltar i gårdsbaserad respektive vanlig dagverksamhet. Resultaten visar att deltagarna vid både gårdsbaserad och vanlig dagverksamhet uppvisade ett överlag positivt emotionellt välbefinnande. Deltagare vid gårdsbaserad dagverksamhet uppvisade dock signifikant mer positivt humör jämfört med deltagare vid ”vanlig” dagverksamhet, även efter justering för aktiviteter och andra aspekter av vårdmiljön (Finnanger-Garshol et al. 2022 s. 1739–1740).

Andra observationsstudier tyder också på att utomhusmiljöer kan vara förknippade med högre grad av fysisk aktivitet jämfört med mer traditionell, inomhusbaserad dagverksamhet. Ellingsen-Dalskau et al. (2021) observerade att deltagare i gårdsbaserad dagverksamhet vistades mer utomhus och uppvisade högre fysisk aktivitet än deltagare i ”vanlig” dagverksamhet. Dessa resultat överensstämmer med fynd från De Bruin et al. (2015), där utomhusmiljöer på gröna omsorgsgårdar beskrevs som möjliggörande för ”naturlig” rörelse genom meningsfulla och välbekanta aktiviteter, i kontrast till mer stillasittande inomhusaktiviteter inom traditionell dagverksamhet. Utomhusmiljöns betydelse framträder även i relation till social delaktighet och upplevelsen av meningsfullhet. I studien beskrev deltagare i gröna omsorgsgårdar att utomhusbaserade aktiviteter bidrog till en känsla av att vara delaktig och till nytta, exempelvis genom arbete med djur och odling. Dessa aktiviteter upplevdes som extra meningsfulla och identitetsskapande och skilde sig från mer passiva aktiviteter i traditionell dagverksamhet. Vidare visar resultat från Strandenæs et al. (2019), där personal beskrev att aktiviteter i stimulerande miljöer, ofta utomhus, upplevdes öka deltagarnas engagemang och välbefinnande, samtidigt som begränsad tillgång till utomhusmiljö uppfattades som ett hinder för individanpassade och meningsfulla aktiviteter.

Finnanger Garshol et al. (2020) visar att gårdsbaserad dagverksamhet kan ha särskild betydelse för fysisk aktivitet hos personer med demenssjukdom. Studien jämförde personer som deltog i gårdsbaserad dagverksamhet med personer som deltog i reguljär dagverksamhet, där fysisk aktivitet mättes med aktivitetsmätare. Resultaten visade att deltagare i gårdsbaserad dagverksamhet hade högre nivåer av måttlig fysisk aktivitet än deltagare i reguljär dagverksamhet. De dagar deltagarna vistades på gården tillbringade de även mindre tid stillasittande, mer tid i lätt och måttlig aktivitet samt tog fler steg jämfört med dagar då de inte

deltog i gårdsverksamheten. Författarna menar att gårdsmiljön kan främja aktivitet genom att erbjuda naturliga utomhusmiljöer, praktiska sysslor och aktiviteter som exempelvis trädgårdsarbete, arbete med växter och djurrelaterade uppgifter. Detta tyder på att utemiljö och gårdsbaserade aktiviteter kan skapa fler möjligheter till rörelse och meningsfull fysisk aktivitet än mer traditionella dagverksamhetsmiljöer (Finnanger Garshol et al., 2020, s. 5–7).

Diskussion

Syftet med denna litteraturstudie var att sammanställa och analysera befintlig forskning om dagverksamhet för personer med demenssjukdom, med fokus på vilka former av insatser som studerats, vilka effekter som har rapporterats och vilka förutsättningar som kan vara av betydelse för deltagande. Resultaten att dagverksamhet är ett komplext och mångfacetterat område som till stor del saknar forskning. Studiens resultat måste tolkas utifrån att evidensen är begränsad och i hög utsträckning kommer ifrån ett fåtal forskare och forskarmiljöer och ibland från samma forskningsprogram vilket gör att man måste tolka resultaten med försiktighet.

När det gäller vilken kunskap som finns om dagverksamhet som insats visar studiens resultat att den forskning som finns om dagverksamhet framför allt visar på att dagverksamhet har positiva psykosociala effekter, särskilt när det gäller självupplevt välbefinnande och livskvalitet. I flera studier beskriver deltagare dagverksamheten som meningsfull och betydelsefull i vardagen, ofta kopplat till social gemenskap, struktur och trygghet. Dessa resultat bygger främst på självrapporterade mått och kvalitativa intervjuer och observationer. Detta mönster är relativt samstämmigt i materialet och ger visst stöd för att dagverksamhet kan ha ett värde ur ett psykosocialt perspektiv när deltagarna uppfattar verksamheten som meningsfull.

Däremot är resultaten mer återhållsamma när det gäller fysisk och kognitiv funktion. Flera studier visar inga statistiskt signifikanta förbättringar i fysisk funktion. Deltagare uppger dock själva att dom upplever en förbättrad fysisk förbättring när dom deltar i aktiviteter, men den förbättringen stöds inte av objektiva mätningar. För kognitiv funktion framstår resultaten som relativt entydiga i att deltagande i dagverksamhet inte är förknippat med förbättring eller stabilisering, utan att den kognitiva försämringen i huvudsak följer sjukdomens naturliga förlopp. Detta tyder på att dagverksamhetens främsta bidrag sannolikt inte ligger i att påverka sjukdomsutvecklingen, utan snarare i att stödja vardagsliv och välbefinnande.

När frågan gäller om dagverksamhet, sådan den erbjuds i dag, kan betraktas som en ändamålsenlig insats framträder en nyanserad bild. Resultaten indikerar att dagverksamhet ofta upplevs som värdefull av både deltagare och anhöriga, särskilt när verksamheten kännetecknas av trygghet, social gemenskap och meningsfulla aktiviteter. Samtidigt pekar flera studier på att verksamheter som i högre grad erbjuder utomhusvistelse, möjligheter till delaktighet och individanpassning tenderar att vara förknippade med mer positiva upplevelser och högre grad av engagemang hos deltagarna. Mot denna bakgrund kan det argumenteras för att ett ökat

fokus på dessa inslag har potential att förstärka de positiva effekter som redan rapporteras, samt att göra dagverksamheten mer attraktiv för fler personer. Studien belyser också flera förutsättningar som kan vara avgörande för att personer med kognitiv sjukdom ska vilja och kunna delta i dagverksamhet. Återkommande i materialet är betydelsen av social trygghet, bemötande och igenkänning, liksom möjligheten att delta i aktiviteter som upplevs som meningsfulla. Delaktighet framhålls som central, men resultaten visar samtidigt att deltagarnas inflytande ofta är begränsat och i hög grad beroende av personalens sätt att organisera och presentera aktiviteterna.

Denna studie talar främst för att dagverksamhet för personer med demenssjukdom främst kan förknippas med positiva psykosociala aspekter, såsom upplevd livskvalitet, social gemenskap och stöd till anhöriga. Däremot är evidensen för effekter på fysisk och kognitiv funktion samt kvarboende mer begränsad och varierande. Med den utgångspunkten bör dagverksamhet som insats främst ses som en stödjande och meningsskapande insats snarare än som en behandling mot sjukdomsförsämring.

Referenser

Boafo, J., David, D., Wu, B., Brody, A. A., & Sadarangani, T. (2023). "The sun came up because you got here…": A qualitative exploration of person-centered care strategies used by adult day care centers to manage behavioral and psychological symptoms of dementia. Journal of Applied Gerontology, 42(2), 147–159. https://doi.org/10.1177/07334648221128283

de Bruin, S. R., Buist, Y., Hassink, J., & Vaandrager, L. (2021). 'I want to make myself useful': The value of nature-based adult day services in urban areas for people with dementia and their family carers. Ageing & Society, 41, 582–604. https://doi.org/10.1017/S0144686X19001168

de Bruin, S. R., Stoop, A., Molema, C. C. M., Vaandrager, L., Hop, P. J. W. M., & Baan, C. A. (2015). Green care farms: An innovative type of adult day service to stimulate social participation of people with dementia. Gerontology & Geriatric Medicine, 1, 1–10. https://doi.org/10.1177/2333721415607833

Du Preez, J., Millsteed, J., Marquis, R., & Richmond, J. (2018). The role of adult day services in supporting the occupational participation of people with dementia and their carers: An integrative review. Healthcare, 6(2), 43. https://doi.org/10.3390/healthcare6020043

Ellingsen-Dalskau, L. H., de Boer, B., & Pedersen, I. (2021). Comparing the care environment at farm-based and regular day care for people with dementia in Norway: An observational study. Health & Social Care in the Community, 29(2), 506–514. https://doi.org/10.1111/hsc.13113

Ellen, M. E., Demaio, P., Lange, A., & Wilson, M. G. (2017). Adult day center programs and their associated outcomes on clients, caregivers, and the health system: A scoping review. The Gerontologist, 57(6), e85–e94. https://doi.org/10.1093/geront/gnw165

Finnanger Garshol, B., Ellingsen-Dalskau, L. H., & Pedersen, I. (2020). Physical activity in people with dementia attending farm-based dementia day care: A comparative actigraphy study. BMC Geriatrics, 20, 219. https://doi.org/10.1186/s12877-020-01618-4

Finnanger-Garshol, B., Pedersen, I., Patil, G., Eriksen, S., & Ellingsen-Dalskau, L. H. (2022). Emotional well-being in people with dementia: A comparative study of farm-based and regular day care services in Norway. Health & Social Care in the Community, 30(5), e1734–e1745. https://doi.org/10.1111/hsc.13601

Folstein, M. F., Folstein, S. E., & McHugh, P. R. (1975). "Mini-mental state": A practical method for grading the cognitive state of patients for the clinician. Journal of Psychiatric Research, 12, 189–198. https://doi.org/10.1016/0022-3956(75)90026-6

Forsberg, C., & Wengström, Y. (2003). Att göra systematiska litteraturstudier: Värdering, analys och presentation (1:a uppl.). Natur & Kultur Akademisk.

Frisell, O., Jönsson, L., & Wimo, A. (2023). Demenssjukdomarnas samhällskostnader i Sverige 2019. Institutionen för neurobiologi, vårdvetenskap och samhälle, Karolinska Institutet.

Ibsen, T. L., Kirkevold, Ø., Patil, G. G., & Eriksen, S. (2020). People with dementia attending farm-based day care in Norway: Individual and farm characteristics associated with participants' quality of life. Health & Social Care in the Community, 28(3), 1038–1048. https://doi.org/10.1111/hsc.12937

Kelly, R., Puurveen, G., & Gill, R. (2016). The effect of adult day services on delay to institutional placement. Journal of Applied Gerontology, 35(8), 814–835. https://doi.org/10.1177/0733464814521319

King, D. K., Faulkner, S. A., & Hanson, B. L. (2018). The feasibility of adopting an evidence-informed tailored exercise program within adult day services: The Enhance Mobility Program. Activities, Adaptation & Aging, 42(2), 104–123. https://doi.org/10.1080/01924788.2017.1391030

Lawton, M. P., & Brody, E. M. (1969). Assessment of older people: Self-maintaining and instrumental activities of daily living. The Gerontologist, 9, 179–186. https://doi.org/10.1093/geront/9.3_Part_1.179

Logsdon, R. G., Gibbons, L. E., McCurry, S. M., & Teri, L. (1999). Quality of life in Alzheimer's disease: Patient and caregiver reports. Journal of Mental Health and Aging, 5, 21–32.

Maffioletti, V. L. R., Baptista, M. A. T., Santos, R. L., Rodrigues, V. M., & Dourado, M. C. N. (2019). Effectiveness of day care in supporting family caregivers of people with dementia: A systematic review. Dementia & Neuropsychologia, 13(3), 268–283. https://doi.org/10.1590/1980-57642018dn13-030003

Olsen, C., Pedersen, I., Bergland, A., Enders-Slegers, M.-J., & Ihlebæk, C. (2016). Effect of animal-assisted activity on balance and quality of life in home-dwelling persons with dementia. Geriatric Nursing, 37(4), 284–291. https://doi.org/10.1016/j.gerinurse.2016.04.002

Rokstad, A. M. M., Engedal, K., Kirkevold, Ø., Benth, J. Š., Barca, M. L., & Selbæk, G. (2017). The association between attending specialized day care centers and the quality of life of people with dementia. International Psychogeriatrics, 29(4), 627–636. https://doi.org/10.1017/S1041610216002015

Rokstad, A. M. M., Engedal, K., Kirkevold, Ø., Benth, J. Š., & Selbæk, G. (2018). The impact of attending day care designed for home-dwelling people with dementia on nursing home admission: A 24-month controlled study. BMC Health Services Research, 18, 864. https://doi.org/10.1186/s12913-018-3686-5

Rokstad, A. M. M., McCabe, L., Robertson, J. M., Strandenæs, M. G., Tretteteig, S., & Vatne, S. (2019). Day care for people with dementia: A qualitative study comparing experiences from Norway and Scotland. Dementia, 18(4), 1393–1409. https://doi.org/10.1177/1471301217712796

Rommerskirch-Manietta, M., Bergmann, J. M., Manietta, C., Purwins, D., Van Haitsma, K., Abbott, K. M., & Roes, M. (2024). Exploration of the content and structure of preferences for leisure activities of people receiving adult day services using concept mapping. The Gerontologist, 64(5), gnad142. https://doi.org/10.1093/geront/gnad142

Rommerskirch-Manietta, M., Manietta, C., Purwins, D., Van Haitsma, K., Abbott, K. M., & Roes, M. (2024). "This is slowly becoming my interest…": The understanding of leisure and preferences for leisure activities of people receiving adult day services. Research on Aging, 46(3–4), 210–227. https://doi.org/10.1177/01640275231221162

Scher, C. J., Anderson, K., Zagorski, W., Siamdoust, S., Li, Y., & Sadarangani, T. (2025). "We feel like a family here": Person-centered outcomes of adult day services use from the voices of people living with dementia and their caregivers. BMC Health Services Research, 25, 1188. https://doi.org/10.1186/s12913-025-13436-8

Socialstyrelsen. (2022). Nationella riktlinjer för vård och omsorg vid demenssjukdom – information till patienter. Socialstyrelsen.

Strandenæs, M. G., Lund, A., & Rokstad, A. M. M. (2018). Experiences of attending day care services designed for people with dementia: A qualitative study with individual interviews. Aging & Mental Health, 22(6), 764–772. https://doi.org/10.1080/13607863.2017.1304892

Strandenæs, M. G., Lund, A., & Rokstad, A. M. M. (2019). Facilitation of activities for people with dementia in day care: A qualitative study exploring the experiences of staff. Journal of Multidisciplinary Healthcare, 12, 503–513. https://doi.org/10.2147/JMDH.S198024

Strandenæs, M. G., Lund, A., Engedal, K., Kirkevold, Ø., Selbæk, G., Benth, J. Š., & Rokstad, A. M. M. (2022). Self-reported quality of life in people with dementia attending a day-care programme in Norway: A 24-month quasi-experimental study. Health & Social Care in the Community, 30(4), 1315–1324. https://doi.org/10.1111/hsc.13455

Svenskt Demenscentrum (2025). Demenssjukdomar.

Tuohy, D., Kingston, L., Carey, E., Graham, M., Dore, L., & Doody, O. (2023). A scoping review on the psychosocial interventions used in day care service for people living with dementia. PLOS ONE, 18(12), e0295507. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0295507

Udeh, K. C., & Menne, H. L. (2025). Impact of adult day service on long-term care placement: A scoping review. Dementia, 24(7), 1388–1403. https://doi.org/10.1177/14713012251334676

Weir, A., & Fouché, C. (2017). Community-based dementia day programmes: Common elements and outcome measures. Dementia, 16(3), 297–314. https://doi.org/10.1177/1471301215590504

Bilaga 1

Översikt över inkluderade studier

Nr	Författare	Metod	Målgrupp	Resultat
1	Udeh & Menne (2025)	Kartläggande litteraturöversikt	Personer med demenssjukdom eller kognitiv svikt som använder dagverksamhet	Det finns för lite forskning för att dra säkra slutsatser om dagverksamhet fördröjer institutionsplacering. De få studier som finns pekar på att dagverksamhet ofta används sent i sjukdomsförloppet.
2	Scher et al. (2025)	Kvalitativ studie med fokusgrupper	Personer med demenssjukdom och några anhöriga	Dagverksamhet stärkte deltagarnas upplevelse av inkludering, gemenskap, trygghet, meningsfull sysselsättning och identitet.
3	Rommerskirch-Manietta et al. (2024)	Explorativ studie med concept mapping	Personer som deltar i dagverksamhet	Studien identifierade 12 grupper av föredragna fritidsaktiviteter och visade att deltagarna hade breda och varierade preferenser.
4	Rommerskirch-Manietta et al. (2024)	Kvalitativ intervjustudie	15 personer som deltog i dagverksamhet i Tyskland	Deltagarna hade tydliga fritidsintressen, men upplevde hinder och att aktiviteterna inte alltid var anpassade efter deras individuella preferenser.
5	Tuohy et al. (2023)	Kartläggande litteraturöversikt	Studier om psykosociala interventioner i dagverksamhet för personer med demenssjukdom	Studien visade stor variation i interventioner, bland annat naturbaserade, sociala, kognitiva, djurassisterade och fysiska/sensoriska insatser. Flera interventioner hade positiva effekter på välbefinnande och social interaktion.
6	de Bruin et al. (2021)	Kvalitativ intervjustudie	Personer med demenssjukdom, anhöriga och personal i naturbaserad dagverksamhet	Naturbaserad dagverksamhet gav aktivitet, social interaktion, struktur, meningsfullhet och trygghet. Anhöriga upplevde avlastning och egen tid.

7	Du Preez et al. (2018)	Integrativ litteraturöversikt	Personer med demenssjukdom och anhörigvårdare	Dagverksamhet kunde stödja delaktighet, struktur och välbefinnande hos personer med demenssjukdom samt minska stress hos anhöriga.
8	King et al. (2018)	Blandad metod	Äldre personer med demenssjukdom eller kognitiv svikt i dagverksamhet	Ett individanpassat träningsprogram var möjligt att genomföra i dagverksamhet och kunde bidra till bibehållen fysisk funktion.
9	Weir & Fouché (2017)	Blandad metod och fallstudie	Personer med demenssjukdom, anhöriga, personal och verksamhetsansvariga	Studien identifierade viktiga delar i fungerande dagverksamhet: individfokus, meningsfulla aktiviteter, fungerande rutiner, anhörigstöd och kompetent personal.
10	Kelly et al. (2016)	Kvasi-experimentell retrospektiv studie	Äldre personer i hemvårdsprogram	Högre användning av dagverksamhet var kopplad till längre tid innan institutionsplacering.
11	de Bruin et al. (2015)	Kvalitativ beskrivande studie	Personer med demenssjukdom i gårdsbaserad dagverksamhet, väntelista och vanlig dagverksamhet	Gårdsbaserad dagverksamhet stärkte social delaktighet, meningsfullhet och känslan av att bidra.
12	Ibsen et al. (2020)	Kvantitativ tvärsnittsstudie	Personer med demenssjukdom i gårdsbaserad dagverksamhet i Norge	Livskvalitet var kopplad till socialt stöd, låg nivå av depressiva symtom och tid utomhus på gården.
13	Olsen et al. (2016)	Prospektiv kluster-randomiserad studie	Hemmaboende personer med demenssjukdom i dagverksamhet	Djurassisterad aktivitet med hund förbättrade balans, men hade ingen tydlig effekt på livskvalitet.
14	Rokstad et al. (2017)	Kvasi-experimentell baslinjestudie	Personer med demenssjukdom med och utan dagverksamhet	Personer som deltog i dagverksamhet skattade sin livskvalitet högre än personer som inte deltog i dagverksamhet.
15	Rokstad et al. (2018)	Kvasi-experimentell 24-månaders studie	Hemmaboende personer med demenssjukdom	Studien fann ingen tydlig evidens för att dagverksamhet fördröjde flytt till särskilt boende.
16	Rokstad et al. (2019)	Kvalitativ jämförande studie	Personer med demenssjukdom och anhöriga i Norge och Skottland	Dagverksamhet gav struktur, social gemenskap, meningsfulla aktiviteter och trygghet. Anhöriga upplevde avlastning och minskad stress.

17	Strandenæs et al. (2019)	Kvalitativ studie med gruppintervjuer och observationer	Personal i dagverksamhet samt observerade deltagare med demenssjukdom	Personalens kunskap, flexibilitet och relationella kompetens var viktig, men aktiviteterna var ofta generella och kunde individanpassas mer.
18	Strandenæs et al. (2018)	Kvalitativ intervjustudie	Personer med mild till måttlig demenssjukdom i norsk dagverksamhet	Dagverksamhet skapade struktur, minskade isolering och bidrog till trygghet, tillhörighet och välbefinnande.
19	Ellen et al. (2017)	Kartläggande litteraturöversikt	Studier om dagverksamhet för äldre personer, anhöriga och vårdsystem	Dagverksamhet hade positiva hälso-, sociala och psykologiska effekter. Det fanns mindre kunskap om kostnadseffektivitet och tillgänglighet.
20	Strandenæs et al. (2022)	24-månaders kvasi-experimentell studie	Personer med demenssjukdom i dagverksamhet och kontrollgrupp	Dagverksamhetsgruppen hade högre självskattad livskvalitet vid alla mättillfällen, men ingen tydlig skillnad i förändring över tid.
21	Ellingsen-Dalskau et al. (2021)	Observationsstudie	Personer med demenssjukdom i gårdsbaserad och vanlig dagverksamhet	Gårdsbaserad dagverksamhet gav mer vardagliga aktiviteter, mer utevistelse, högre fysisk aktivitet, mer social interaktion och mer positivt humör.
22	Finnanger-Garshol et al. (2022)	Observationsstudie	Personer med demenssjukdom i gårdsbaserad och vanlig dagverksamhet	Emotionellt välbefinnande var generellt positivt, men högre i gårdsbaserad dagverksamhet. Social interaktion och sociala aktiviteter var viktiga.
23	Finnanger Garshol et al. (2020)	Kvantitativ studie med aktivitetsmätning	Personer med demenssjukdom i gårdsbaserad och vanlig dagverksamhet	Gårdsbaserad dagverksamhet var kopplad till mer måttlig fysisk aktivitet, fler steg och mindre stillasittande.
24	Boafo et al. (2023)	Kvalitativ fokusgruppsstudie	Personal vid dagverksamheter	Personalen använde personcentrerade strategier för att hantera beteendemässiga och psykologiska symtom vid demenssjukdom.
25	Maffioletti et al. (2019)	Systematisk litteraturöversikt	Anhöriga/familjevårdare till personer med demenssjukdom	Dagverksamhet kunde minska vårdbörda, stress, depression och oro samt förbättra coping, välbefinnande och relationen i omsorgen.

Litteraturstudien undersökte forskning om dagverksamhet för personer med demenssjukdom. Resultaten visar att forskningen är begränsad och bör tolkas med försiktighet. Dagverksamhet verkar främst ge positiva psykosociala effekter, såsom ökad livskvalitet, trygghet och social gemenskap. Däremot finns få belägg för förbättringar av fysisk eller kognitiv funktion. Verksamheter som erbjuder individanpassning, delaktighet och meningsfulla aktiviteter uppskattas särskilt av deltagarna. Social trygghet och gott bemötande framstår som viktiga förutsättningar för deltagande. Dagverksamhet bör därför främst ses som en stödjande och meningsskapande insats.

Nestor
Forskning och utveckling för äldre

Nestor FoU-center
Rudsjöterrassen 2, 136 81 Haninge
www.nestorfou.se
tel: 08-777 99 16